

ЮРИДИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА КОЛАБОРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, ЯК КРИМІНАЛЬНО ПРОТИПРАВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Єлєв Юрїє Леонїдович,

*викладач кафедри організації досудового розслідування
факультету № 1 Криворізького навчально-наукового інституту
Донецького державного університету внутрішніх справ*

В умовах воєнного стану та в умовах тимчасової окупації частини території України особливої актуальності набуває питання щодо боротьби з постійним та систематичним вчиненням кримінальних правопорушень, тобто, протидії кримінально протиправній діяльності. Одним із найсуворіших юридичних засобів боротьби зі злочинністю (зокрема, з колабораційною злочинністю) є засоби кримінального права. Одночасно з цим, вищевказана правова боротьба зі злочинністю повинна мати відповідну фундаментальну основу, якою є наука кримінального права. Так, в науці кримінального права одним із профільних інститутів є вчення про кримінальне правопорушення. Разом із цим, станом на сьогоднішній день, майже недослідженою є царина знань про кримінально протиправну діяльність, її поняття, ознаки та види, взагалі та сфера знань про юридичну характеристику колабораційної діяльності, як одного із видів кримінально протиправної діяльності, зокрема. Так, станом на теперішній час, науково-юридичне дослідження колабораційної діяльності (як різновиду кримінально протиправної діяльності) доцільно здійснювати із урахуванням таких юридичних ознак, як: умови воєнного стану на всій території України та тимчасова окупація частини території України. Зокрема, умовами воєнного стану обумовлена така юридична ознака колабораційної діяльності, як співпраця з державою-агресором. У свою чергу, юридичні визначення – тимчасової окупації частини території України, тимчасово окуповані території України, прямо зазначаються у частинах 1 – 7 статті 111-1 Кримінального Кодексу України [1] (далі за текстом – КК України), яка прямо та безпосередньо встановлює кримінальну відповідальність за вчинення колабораційної діяльності. У зв'язку з цим, зазначаємо, що юридичні режими: воєнного стану на всій території України, тимчасово окупованої території України; за своїм змістом є спеціальними адміністративно-правовими режимами у сфері національної безпеки та оборони, які регулюються нормами Закону України «Про правовий режим воєнного стану» [2], Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» [3], відповідно. Вказаний факт свідчить про

конвергенцію кримінального права України та адміністративного права України в цій частині наукового взаємозв'язку між вищеназваними галузями публічного права України. При цьому, застосування формально-логічного методу наукового пізнання тексту КК України [1]) дозволяє дійти висновку про те, що Законодавство України про кримінальну відповідальність в межах групи розділів, які стосуються царини кримінального правопорушення, окрім юридичного поняття – кримінальне правопорушення, містять і таке юридичне поняття, як кримінально протиправна діяльність. Вказане кримінально-правове поняття безпосередньо передбачається przepisami частини 3 статті 27, частини 4 статті 28, частини 1 статті 43 КК України. Також, необхідно зазначити, що у тексті частини 4 статті 28 КК України встановлена юридична дефініція: діяльності з метою безпосереднього вчинення тяжких або особливо тяжких злочинів. Вбачається, що вказана дефініція визначає основну змістовну сутність кримінально протиправної діяльності, як юридичної ознаки незаконної діяльності злочинної організації (найбільш суспільно небезпечної загальної форми співучасті у кримінальному правопорушенні). Окрім цього, звертаємо увагу на те, що в тексті норми частини 2 статті 28 КК України міститься дефініція: кримінально протиправної діяльності інших осіб. Таким чином, кримінально протиправна діяльність може здійснюватися, зокрема, окремими особами – суб'єктами кримінального правопорушення (стаття 18 КК України). Внаслідок чого вбачається, що такою окремою особою – суб'єктом кримінального правопорушення може бути, в тому числі, спеціальний суб'єкт (частина 2 статті 18 КК України) – громадянин України, як суб'єкт скоєння злочину колабораційна діяльність (стаття 111-1 КК України). Принагідно зауважимо, що в даному науковому дослідженні колабораційна діяльність розуміється саме, як злочин, оскільки, Розділ I Особливої частини КК України понайменований саме, як: Злочини проти основ національної безпеки України. Одночасно з цим, вбачається, що колабораційну діяльність, як злочин проти основ національної безпеки України, можливо розглядати у вимірі саме кримінально протиправної діяльності, як суспільно небезпечної діяльності з метою безпосереднього вчинення умисних злочинів виходячи з наступного. По-перше, із урахуванням філологічного (лінгвістичного) тлумачення кримінально-правового терміну колабораційна діяльність (як назви статті 111-1 КК України), вона є саме діяльністю, що суто граматично співвідноситься з дефініцією кримінально протиправної діяльності, яка у літеральному розумінні також є діяльністю. Також, окрім вищевказаного визначення назви статті 111-1 КК України, юридичний термін: діяльність, передбачений в багатьох

частинах вищевказаної статті 111-1 КК України. Передусім, у частині 4 цієї кримінально- правової норми, яка передбачає дефініцію «провадження господарської діяльності», й у частині 6 цієї статті КК України та пункті 3 Примітки до цієї статті КК України, яка прямо передбачає дефініцію: «інформаційної діяльності». По-друге, добровільне зайняття громадянином України певної посади у незаконному органі влади, створеному на тимчасово окупованій території, у тому числі в окупаційній адміністрації держави-агресора свідчить про те, що суб'єктом злочину колабораційна діяльність вчиняється саме: кримінально протиправна діяльність, а не окреме (самостійне) одиначне кримінальне правопорушення. Вищевказаний вид суспільно небезпечного діяння у формі дії (зайняття певної посади в незаконному окупаційному органі влади), що характеризує об'єктивну сторону злочину колабораційна діяльність, прямо передбачений положеннями частин 2, 5 та 7 статті 111-1 КК України. У теоретичному вимірі вказані окупаційно-колабораційні посади можливо класифікувати за характером незаконної службової діяльності на три типи:

1) незаконні службовці (ч. 2 ст. 111-1 КК України), які є простими окупаційними службовцями (співробітники окупаційних канцелярій, секретаріатів, тощо);

2) незаконні чиновники (ч. 5 ст. 111-1 КК України), які є загальними окупаційними чиновниками (окупаційні коменданти населених пунктів; голови окупаційних адміністрацій, керівники окупаційних міністерств, тощо);

3) незаконні чиновники-юстиціарії (окупаційні судді та члени окупаційних військових трибуналів), незаконні чиновники-юрисдикціонери (окупаційні поліціанти та окупаційні пенітенціарії), незаконні чиновники-мілітарії (окупаційні військовослужбовці), які є спеціальними окупаційними чиновниками (ч. 7 ст. 111-1 КК України).

Таким чином, вказаний вид колабораційної діяльності (зайняття певної посади в незаконному окупаційному органі влади) посягає в тому числі, на сферу публічної служби, яка в даному випадку є додатковим обов'язковим об'єктом злочину колабораційна діяльність (частини 2, 5 та 7 статті 111-1 КК України). Основним об'єктом якого є сфера національної безпеки України. Разом з цим, необхідно зазначити, що приписи частини 4 статті 111-1 КК України, прямо визначають провадження господарської діяльності у взаємодії з державою-агресором, незаконними органами

влади, створеними на тимчасово окупованій території, у тому числі окупаційною адміністрацією держа- ви-агресора, як один із різновидів кримінально протиправної діяльнос- ті, яка становить об'єктивну сторону колабораційної діяльності, як умисного злочину, передбаченого приписами частини 4 статті 111-1 КК України. Вказаний злочин є колабораційною діяльністю в сфері економіки. Таким чином, вказаний вид колабораційної діяльності пося- гає, в тому числі, на сферу господарської діяльності, яка в даному ви- падку є додатковим обов'язковим об'єктом злочину колабораційна діяльність (ч. 4 ст. 111-1 КК України).

По-третє, майже у кожній із восьми частин статті 111-1 КК Украї- ни вказується на окремі спеціальні форми співучасті у кримінальному правопорушенні такі, як:

- незаконні органи влади, створені на тимчасово окупованій території, у тому числі окупаційна адміністрація держави-агресора (частини 2 та 4 статті 111-1 КК України);

- незаконні судові або правоохоронні органи, створені на тимчасово окупованій території (частина 7 статті 111-1 КК України);

- незаконні збройні чи воєнізовані формування, створені на тимчасово окупованій території (частина 7 статті 111-1 КК України).

Вказаний факт свідчить про теоретичний взаємозв'язок злочинів колабораційної діяльності, що передбачені нормами частин 2, 4, 7 стат- ті 111-1 КК України) з кримінальними правопорушеннями, які вчиня- ються у спеціальних формах співучасті у кримінальному правопору- шенні, котрі посягають на саме суспільні відносини у сфері основ наці- ональної безпеки України. При тому, що згідно норм статті 111-1 КК України, вищеназвані спеціальні форми співучасті у кримінальному правопорушенні визначені, як відповідні юридичні дефініції саме в тексті Особливої частини КК України. Вбачається, що вищевказані три види стійких злочинних об'єднань є спеціальними видами злочинних організацій у розумінні положень абзацу 1 пункту 1 Постанови Пленуму Верховного Суду України від 23.12.2005 року № 13 «Про практику розгляду судами кримінальних справ про злочини, вчинені стійкими злочинними об'єднаннями» [4]. Таким чином, теоретико-юридичне дослідження поняття, ознак та видів кримінально протиправної діяльності необхідно здійснювати із урахуванням взаємозв'язку Загальної частини КК України (у якій вста- новлено універсальне поняття кримінально

протиправної діяльності, яке є всезагальним для усіх інститутів кримінального права) та Особливої частини КК України (у якій, зокрема, встановлено окреме, самостійне поняття колабораційної діяльності, як одна із форм кримінально протиправної діяльності) та із застосуванням формально-логічного та системного методів наукового пізнання. Також, одним із напрямків наукового пізнання кримінально протиправної діяльності є її дослідження у науковому взаємозв'язку з кримінально-правовими категоріями одиничного кримінального правопорушення та множинності кримінальних правопорушень; із урахуванням того, що колабораційну діяльність можливо розглядати, як певну послідовність суспільно небезпечних дій, що вчиняються у конкретний період часу та які об'єднанні одним єдиним злочинним наміром. Окрім цього, все вищенаведене свідчить про необхідність подальших міждисциплінарних наукових досліджень у царині співвідношення теоретико-юридичної характеристики кримінально протиправної діяльності, зокрема, у виді колабораційної діяльності (як частини кримінально-правових знань) та кримінологічної характеристики організованої, професійної злочинної діяльності (як окремої, самостійної сфери кримінологічних знань).

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05 квітня 2001 року

№ 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення 05.09.2023 року).

2. «Про практику розгляду судами кримінальних справ про злочини, вчинені стійкими злочинними об'єднаннями»: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 23.12.2005 року № 13. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0013700-05#Text> (дата звернення 05.09.2023 року).

3. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12 травня 2015 року № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення 05.09.2023 року).

4. «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України»: Закон України від 15 квітня 2014 року № 1207-VII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1207-18#Text> (дата звернення 05.09.2023 року)

